

Mandag
KREDITTTirsdag
LEDELSEOnsdag
FINANSTorsdag
ØKONOMIFredag
STUDENTLørdag
FORSKNING

■ ■ ■ Mens forskere oppdager nye sammenhenger og får nye ideer, bruker beslutningstagere tid på å inkludere ideene i modellene. Det bidrar til at samfunnsøkonomien blir beskrevet som både vitenskap og politikk.

Vitenskap og politikk



ØKONOMI
HILDE C.
BJØRNLAND

Hva om det var slik at når sentralbanken satte ned renten, så fikk renten ingen effekt på realøkonomien, mens bolig- og aksjeprisene derimot, de føk til himmels? Hva om sentralbankene måtte sette renten helt ned mot null for at etterspørselen og produksjonen i realøkonomien skulle ta seg opp?

Eller hva om ledigheten steg til tross for massiv finanspolitisk stimulans? Burde det endre modellene økonomiske beslutningstagerne bruker for å analysere og predikere økonomisk teori, siden deres modeller postulerer helt andre sammenhenger?

Ny empirisk forskning viser at pengepolitikken har mye større effekt på bolig- og aksjepriser enn den har på realøkonomien, ihvertfall på kort sikt. Hvordan realøkonomien reagerer på renteendringene, vil også i stor grad avhenge av om det oppstår finansielle ubalanser i kjølvannet av renteendringene.

Og når det gjelder finanspolitikken, viser nyere empirisk forskning at finanspolitisk stimulans – skattelette eller økt offentlig forbruk – ikke nødvendigvis påvirker økonomisk aktivitet positivt. Effekten vil i stor

grad avhenge av hvor lang tid det tar fra stimulansen annonseres, til den implementeres. Tar det for lang tid, kan virkningen på realøkonomien bli nær null, eller også negativ, noe forskere som Harald Uhlig ved Universitetet i Chicago har vist.

At denne type problemstilling har politikkrelevans, ser vi av debatten i USA for tiden. De økonomiske rådgiverne for Obama, med Christina Romer i spissen, skrev i januar 2009 en rapport der de argumenterte for at Obamas økonomiske stimulanspakke ville holde ledigheten under åtte prosent. Uten denne stimulansen ville ledigheten stige til ni prosent i år. Nå er ledigheten på vei mot ti prosent, noe republikanerne ikke har latt gå umerket hen.

Hvorvidt dette er feilaktige spådommer, feilaktig modell eller en virkelighet som er for kompleks, er det imidlertid for tidlig å si noe om. Det vi derimot kan si, er at mens forskere oppdager nye sammenhenger og får nye ideer, vil beslutningstagerne ligge etter når det gjelder å implementere disse mekanismene og ideene inn i modellene. Det bidrar til at samfunnsøkonomien blir beskrevet som både vitenskap og politikk.

Forskere som analyserer makroøkonomiske data, styres av økonomisk teori, men modellene vi lager, er forenklinger av virkeligheten. Det er umulig å ha en modell som favner alt, men det som er igjen i modellene etter alle forenklingene, må samtidig vise seg å være relevant. Finner man ikke støtte for teorien, endrer man modellen. Nye og bedre modeller overtar for de gamle. Slik har økonomifaget utviklet seg siden vi først

fikk tilgang på data.

Det er dette samspillet mellom teori/modell og empiri som gjør at økonomifaget kan kalles vitenskap.

Økonomifaget brukes også til å gi politikkanbefalinger, der hensikten er å påvirke adferd. Da er faget normativt. Det er slik de fleste leserne av denne avisen kjenner samfunnsøkonomien.

Forskningen vil alltid være i forkant av operasjonelle modeller beslutningstagerne bruker i økonomisk politikk. Det er forståelig. Beslutningstagerne kan ikke hive seg rundt hver gang forskerne får en ny idé. Ikke enhver ny idé er nødvendigvis fruktbar.

I kjølvannet av finanskrisen

Økonomifaget brukes til å gi politikkanbefalinger (...). Da er faget normativt. Det er slik de fleste leserne av denne avisen kjenner samfunnsøkonomien

er det mange som har hevdet at dagens modeller som er i bruk i sentralbankene (såkalte DSGE-modeller), må kastes da de ikke kunne forutsi krisen. Isteden bør vi alle bli keynesianere igjen. Det blir for enkelt.

Hovedinnvendingen mot sentralbankenes modeller er at de ikke hadde innarbeidet noen finansielle mekanismer. Det virker selvfølgelig veldig rart nå. Men selv om sentralbankene ikke hadde innarbeidet disse mekanismene i modellene, var

det mye forskning som har vist betydningen av finansielle faktorer, blant annet fra USAs sentralbanksjef Ben Bernanke i hans tid som forsker.

Etter krisen er det opplagt at ingen modell med noen form for troverdighet kan forklare nedgangsperioden uten å ha med finansielle mekanismer. De fleste sentralbanker er derfor nå godt i gang med å innarbeide dette, Norges Bank inkludert.

Det er imidlertid ikke slik at det eneste alternativet til DSGE-modellene er at vi alle igjen blir keynesianere. Det er en diskusjon som bærer preg av beslutningstagerne. Forskere påvirkes av nye ideer og utvikler nye modeller. Gamle modeller blir værende, men får stadig mindre forskningsrelevans.

Så hvilke spørsmål er i vinden nå? Det er mye forskning i skjæringspunktet mellom realøkonomi og finans.

■ Hvordan påvirker finansielle bobler konjunktursyklusene og arbeidsmarkedet?

■ Hvordan har forskjellige aktører reagert på finans- og pengepolitikken gjennom krisen?

I den sammenheng blir et relevant spørsmål hvordan vi vil reagere på små renteendringer i fremtiden når vi har vært gjennom en periode der renten er blitt kuttet ned mot null prosent. Med andre ord ville vi i det hele tatt ha reagert i dag om Norges Bank hadde satt i gang med sin tidligere strategi om små og ikke hyppige skritt?

Kanskje er det noen i Norges Bank som tenker på dette i disse dager.

■ Hilde C. Bjørnland, professor ved Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI.

rådgivningen er, desto mer lukket blir faktum for dem som er påført tap og skader.

I slike tilfeller må hensynet til mistenkte og ofrene balanseres. Mistenkte ønsker om taushet i kommunikasjonen mellom klient og advokat må avveies mot ofrenes krav på reparasjon og gjenoppretting, samt behovet for å forebygging mot tap skader og lidelser.

Det er umulig å prioritere taushetsplikten fordi mistenkte ønsker tillit og fortrolighet til dem som har bistått ham med handlingene som kan avdekke hva som har foregått, når hensynet til ofrene tilsier det motsatte. De som er påført skader ved ulovlige handlinger, står ofte svært svakt i forhold til dem som ulovlig har tatt seg til rette overfor andre. At de som mistenkes for å gjøre det, i tillegg skal oppnå beskyttelse mot innsyn på bekostning av ofrene ved å vise til advokaters taushetsplikt, virker støtende. Hvilke grunnleggende legitime verdier taushetsplikten faktisk beskytter, er veldig vanskelig å se.

Advokatene har greid å selge inn taushetsplikten utenfor kjerneområdet som noe høyst beskyttelsesverdig. De som påføres skade, har så langt bare måttet godta det. Mye tilsier at det ikke bør være slik.

■ Morten Eriksen, førstestatsadvokat.

Gundersens skattesviktfantasi

INNLEGG
Skatt

Sortingsrepresentant Gunnar A. Gundersen (H) bruker store ord i DN 24. august når han påstår at finansministeren ikke tar Riksrevisjonens kritikk av skatteetaten på alvor. Gundersen påstår at finansministeren bagatelliserer kritikken. Men å beskyldte en finansminister for ikke å være opptatt av å ha en velfungerende skatteforvaltning og høy skattemoral i befolkningen, grenser til det paradiske. Kritikken fra Riksrevisjonen er naturligvis noe finansministeren og Finansde-

partementet ser svært alvorlig på.

Riksrevisjonens undersøkelse gjelder perioden 2006–2008. Finansdepartementet er enig i at resultatene for 2008 ikke er gode nok. Det er derfor vi med glede observerer at det i 2009 ble registrert en generell resultatfremgang i skatteetaten, og at resultatene så langt for 2010 tyder på ytterligere fremgang.

Dette betyr imidlertid ikke at vi ikke arbeider for at skatteforvaltningen skal bli enda bedre. Derfor samarbeider Finansdepartementet med skatteetaten for å sørge for en riktig, ensartet og effektiv rettsanvendelse. Mer målrettet informasjon, herunder dialog med



TAR KRITIKK PÅ ALVOR. Statssekretær Roger Schjerva i Finansdepartementet.

skattytere og deres rådgivere, skal bidra til økt kunnskap og bedre etterlevelse av reglene. Det vil i sin tur gi enda riktige grunnlagsdata og selvangivelsener. I tillegg har forenklingsarbeid en sentral plass i all regelverksutvikling, blant annet for å legge til rette for likere behandling av skattyterne. Skattesvikten Gundersen



DN 24. august

skriver om, er med andre ord noe som kun eksisterer i hans fantasi.

■ Roger Schjerva (SV), statssekretær i Finansdepartementet.